

Lärresa om MR städer

Reserapport

PITEÅ KOMMUN

Maj 2017

Anna Lena Pogulis och Vera Rehnberg

Lärresa om MR-städer 10-12 maj 2017

Syfte med resan

Kommunstyrelsen i Piteå har antagit riktlinjer för Mänskliga rättigheter (MR) och i den är en av åtgärderna att utreda förutsättningar för Piteå att kunna sikta mot att bli MR- stad. Det är syftet för vår resa, att lyssna, se och lära.

Resan börjar med uppstigning 03.30 för att hinna med flygtaxi och anslutningsflyg. Det är en kylig majmorgon och lite snö ligger på marken trots att det är i mitten av maj månad. Men nu hoppas vi möta våren och kanske få känna solens värme.

En grupp på 18 personer, från SKL och Raoul Wallenberg institutet som anordnar resan gemensamt. Kommunerna representeras av 12 personer från Botkyrka, Piteå, Uppsala, Stockholm, Örebro samt region Kronoberg.

Nederländerna eller som vi vanligtvis säger Holland är ett land med 16 miljoner invånare. Ett land med Elva provinser och 403 kommuner. Nu ska vi dit och besöka olika städer och träffa några av de 400 kommunerna. Riktigt spännande ett land i norra Europa men kan vara väldigt annorlunda ändå.

Onsdag den 10 maj

Framme på flygplatsen i Amsterdam möts vi av en buss som tar oss till Utrecht där vi startar med lunch på egen hand, sallad eller mackor är vanlig lunch här och det blir också vårt val.

Utrecht kommun

Första studiebesöket. Vi startar med att gå in i deras vackra nybyggda stadskontor som också har en stor trappa framför torget där det står som fungerar som en mötesplats.

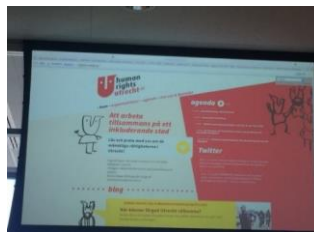
Foajén i stadshuset är fyllt av konst, en foajé som är ljus, öppen, trevlig och har högt i tak, både språkligt men även innehållsmässigt ska det visa sig.

Vi möts av affischer och presentationsbilder där MR stad konceptet tydliggörs. ”Arbeta tillsammans för en inkluderande stad”

MR är en del i varumärket, det bådär gott för vårt lärande.

Den första presentationen berättar de att befolkningen både är stolta över att vara MR stad, men också att begreppet skapar förväntningar, och ytterligare andra tycker inte att staden uppfyller att kallas MR stad. Åsikterna går isär, men visar att MR skapar engagemang. Det i sig tydliggör att utnämningen blir en sporre till ständig utveckling. Numer är MR till och med inarbetat i stadens varumärke vilket syns på bilden till vänster.

Tyra Warfvinge, SKL presenterar Sveriges och SKLs arbete med mänskliga rättigheter, utbildningsplattformen, projektet MR i styrning och ledning och påpekar att det inte är ett projekt utan ett långsiktigt arbete. Det blir ett informativt och bra inspel från den svenska delegationen. Tack för det Tyra.

Utrechts arbetssätt för att bli en MR-stad

Utrecht har utvecklats till en global stad och har på 15 år gått från 230 000 invånare till 340 000 invånare, en dubbling på 15 år. 2009 tog staten initiativ till ett projekt för att öka internationaliseringen, Utrecht gick med i projektet. Kommunen har en tradition av social policy som utgör ett paraply för integration, exempelvis för flyktingar, hemlösa m.fl.

1. **Under 2009-2011** steg 1, genomfördes utbildningar, studiebesök, kartläggningar. Den lokala policy omfattar 10 områden, tex. antidiskriminering, fattigdom, immigration, trafficking. Inom varje område gjordes ngn kartläggning eller studie, som i sin tur utmynnade i ställningstaganden i en underpolicy.

2. 2012-2013 steg 2, utgjorde tid för reflektion och eftertänksamhet.

Utbildning och förståelse – under den perioden öppnade också det nationella institutet för MR i Nederländerna. Kommunen genomförde folkbildning om mänskliga rättigheter, de kommunicerade via utställningar i offentliga miljöer. Enkla trekantsskärmar med budskap gjorde det enkelt att placera inomhus, medan större konstruktioner placerades utomhus. Skolor, arbetsplatser, gator, torg ja överallt kommunicerades MR.

2. 2015-2017 – steg 3 koppla till lokal tradition.

MR blev ett inslag i det vardagliga arbetet, del i traditionella event, minneshögtider mm. Komponenter för MR stad är – dels att det finns en politisk viljeinriktning dels samverkan, civilsamhället är djupt involverat och man ser förbi politiska färger och arbetar gemensamt. Fokusområden är Barnkonventionen, FN målen Agenda 2030 för hållbar utveckling ska integreras i de politiska styrdokumenterna så att de får genomslag i kommunens verksamheter.

Exempel på utförandet är värdskap för internationell MR- konferens, MR en del i stadens varumärke, mål att vinna EPSA ”Best practice Award”, konserter, teater och workshop med anknytning till MR.

Internationell konferens ja, här väcks idén om att Piteå kan söka värdskap för MR dagarna i Sverige. Kanske när Piteå fyller 400 år, en häftig tanke att fira 400 årsjubileum som MR-stad. Vi suger på den karamellen.

Nytt stadskontor nya arbetssätt

Efter ett fika går vi runt i det nya stadshuset och guidas bland olika avdelningar. Tanken var att bygga ett stadshus som samlade alla avdelningar fr att underlätta för medborgarna. Stadskontoret har byggts i moderna arbetslandskap med aktivitetsbaserat arbetssätt där kunden är i centrum. Huset har 21 våningar 3500 anställda.

Tanken är att möjliggöra samverkan, och minska fokus på avdelningar. Du sitter och jobbar var du vill i huset beroende på dagens uppdrag, men alla har en ordinarie arbetsvåning med ett skåp för sina saker. Kundens behov styr, samtidigt som nya arbetssätt där kunden involveras införs. Medborgarna kan också sitta i huset för att förädla sina idéer. Inte vanligt men möjligt.

Exempel på nya arbetssätt är;

- Vid lokalbehov (tillfälliga för ett event eller för en längre period) matchas medborgarnas behov med fastighetsägarnas tillgängliga lokaler. Tex nyttjas skolor på kvällar, kyrkan på vardagar, ett ledigt rum på ett företag mm. Kommunen matchar bara, respektive fastighetsägare skriver kontrakt. Om det är en kommunal lokal skriver kommunen kontrakt.

- Under parollen "Utrecht skapar vi tillsammans" efterfrågas idéer, i någon form som delvis liknar Piteås "byautvecklings-pengar". Skillnaden är att det finns kriterier för hur pengarna kan delas ut, snabb handläggning för idéer som används i hela kommunen. Idéer kommer in, digitalt eller via nätverksmöte må, ti och to. Medborgaren får råd och stöd hur, var, med vem idéer kan utvecklas. Själva arbetsmetoden påminner om våra PåsePengarProjekt för unga. Idéerna som genomförs samlas i en katalog som är tillgänglig i foajén.

- Utrecht har en budget på ca 4 miljoner euro per år, vilket omräknat till Piteås befolkning skulle motsvara ca 4 miljoner per år.

Nu är det dags att lämna Utrecht och sätta sig på bussen igen. Två timmars resa till Haag, där vi checkar in och efter 30 min är det dags för gemensam middag. Klockan 21.30 är vi möra efter en intensiv arbetsdag på 17 timmar. Vi somnar gott.

Torsdag den 11 maj

Vi startar med en morgonpromenad och ser cyklist, blommande kastanj, tulpaner, kanaler och gamla hus. Vi märker tydligt att vi är i Holland. Efter promenaden är det dags för frukost.

Första Morgonpasset börjar med reflektion i gruppen. Det behövs för det är svårt att riktigt förstå de holländska kommunernas ansvar, arbets sätt, arbetsformer kopplat till styrning och ledning, hur skiljer det sig mot Sverige. Vi uppfattar en del saker olika. Framförallt så uppfattar vi att arbetssättet här inte är lika mycket planering innan, det verkar som att de låter delaktigheten styra arbetssättet i de frågor där de öppnat för delaktighet. Spännande.

Hur arbetar Nederländerna för att uppnå mänskliga rättigheter?

Sedan fick vi besök av Esther van den Berg från institutet för social forskning. Hon ska berätta om det nationella arbetet med MR ur en forskares perspektiv.

Nederländerna är ett land med många föreningar med förväntningar på mänskliga rättigheter. Uppkomsten av MR- städer i Nederländerna har skett via nationella initiativ.

Institutet för social forskning drev projektet "Human rights and the city" 2012-2014 (Barbara Oomen)

Arbetet innehöll två uppdrag

1/ Utveckling av HR systemet

- implementering
- Odelbarhet av rättigheter

2/ Styrning

- decentralisering
- Lokalt självstyre (mål, effektivitet, uppföljning, delaktighet)

Det har utvecklats MR städer i hela världen. Exempel på städer i världen där det finns beslut att bli/vara MR städer är San Francisco, Accra, Barcelona. I Sverige har både Lund och Uppsala politiska beslut på att utvecklas till MR stad.

I Nederländerna är MR- städer ett nytt utvecklingsområde, Amsterdam, Haag, Utrecht, Middelburg, Nijmegen. Alla har initierat frågan om MR stad på olika sätt, allt från aktiva föreningar, experter i policy- områden, event och informationskampanjer, lokala politiska partier.

Arbetet med mänskliga rättigheter måste implementeras i tre perspektiv

- Lagligt (skydd för papperslösa, rättstvister) Foldrar över rättigheter Montreal
- Etiskt (information, dialoger, folkbildning)
- Styrning och ledning

Viktiga steg i processen för att skapa en MR stad är

- SE komplexitet av MR- frågan
- Tydliggöra MR genom folkbildning (kommunikationsplan, kampanjer, utställningar)
- Strategiskt samarbete, civilsamhället, lokalt-regionalt-centralt
- Väva in MR i stadens historia det som redan sker

Andra värden som forskningen lyfter som viktiga att lägga till i MR arbetet är kvalitet, stadens själ och profil, aktivt medborgarskap kopplat till nya samarbeten. Forskningsarbetets presentation stärker den arbetsform som Utrecht arbetat efter i sitt MR arbete. Vi är fyllda av idéer och engagemang och kommer att inbjuda styrgruppen för MR till ett möte när vi kommer hem.

Leidens kommun – fokus på Barns rättigheter

Vanda van Beest är vår nästa gäst efter lunch och hon berättar om Leidens arbete.

Leiden är en kommun med 124 000 invånare, liksom andra universitetsstäder har de en stor andel barn och stor andel studenter så Barns rättigheter är viktigt att arbeta med för kommunen. Att väva in kommunens själ gjorde då att de valde att fokusera på barns rätt.

Leiden har ett fysiskt "Hus för barnens rätt", som finns mitt i staden. Både lokala och internationella partners märks i huset.

Leiden har utvecklat olika sätt för att barn och unga ska få sin röst hörd.

- Ett exempel är **Childrens Council** som är en kommitté som utgår från barnens rätt. Kommittén och barnens hus har startat ett projekt för att hjälpa fattiga barn. Kommittén kan utöver egna initiativ också få remisser från kommunen i vissa frågor. Gruppen uppfattar att arbetsformen liknar de svenska ungdomsråden fast för yngre barn.
- Ett annat exempel är "**King for A Day**" - som är internetforum för unga (vi uppfattar det som något liknande Piteås metod *unga i Piteå tycker*). Leiden har fem Ungdomsambassadörer som är volontärer och arbetar för att unga ska göra sin röst hörd. Ungdomarna får gratis utbildning av kommunen i frågor som exempelvis hur man för en bra dialog, värdskap mm. Ambassadörskapet sträcker sig över ett år.

Mänskliga rättigheter i Weert kommun

Gert Gabriel politiker är vårt tredje besök för dagen, och han berättar ur en förtroendevalds perspektiv. Han har en kort historia som förtroendevald och arbetar med nya arbetssätt.

Han börjar med att poängtera vikten av att synliggöra värderings- och rättighetsfrågor på dagordningen. Han upplever att Weerts arbete har haft en process där en händelse gett en annan, inte en planerad process. Innan han berättar sina erfarenheter framför han att för att nå ett långsiktigt arbete kan en samordnare behövas för att driva frågan, risken är annars att ingen vill ta ansvar för en övergripande fråga.

Han som ny förtroendevald har ibland svårt att förstå den politiska processen som består av 80 % process. Reflektionen från oss är att den processen är det som i Sverige brukar kallas demokratiprocessen, en tröghet som ger tid till att bredda delaktigheten, tid till reflektion och eftertanke.

Aktiviteter som de genomfört i staden började med en så enkel fråga som att han som förtroendevald beslutade att kommunen skulle hissa mångfaldsflaggan, då ingen fanns så köpte han privat en flagga för att flagga på stadshuset. Flaggan köptes in, den gamla policyn för flaggning skrotades och den vajar där än, det blev en symbol för att frågan fanns på dagordningen. Därefter föll olika saker på plats och tillfälligheter gjorde att arbetet fortsatte i en naturlig process. Snabb effekt i en viktig värderingsfråga.

Exempel på aktiviteter som genomfördes var;

- Arbete i skolorna. Nationell kampanj där affisch på skärmar med ordet *diskriminering* var överstruket, i alla skolor samma dag.
- Riktlinjer för föreningsbidrag; de som arbetar med mångfald kan få ökat bidrag.

Sammanfattningsvis säger vår föredragshållare att när en fråga visades extra uppmärksamhet fick den sedan en dominoeffekt utan några egentliga kostnader. Han är en tydlig person med en tydlig agenda som inte är bekväm med den kontext han befinner sig i när det gäller beslutsfattande.

Idag har kommunen ansökt om att bli en regnbågscity med positivt besked. De har tagit klivet från aktivitet baserat till att besluta om två policys som styrande dokument.

Arbete med ickediskriminering i Denverters kommun

Cora Micke Lamper och Zafer Aydogdu är dagens två sista gäster, de har fokuserat på uppföljningen av hur medborgarna anser att mänskliga rättigheter uppfylls

MDD är en nationell organisation som finns organiserade lokalt, de får bidrag från kommunen för att arbeta med frågan och att göra uppföljning av målet Jämlik service till alla. Utmaningen beskrivs som att få ihop samverkan med alla aktörer för att de som organisation ska ha en plattform att arbeta från.

Sedan uppföljningen startade så har antal anmälningar/klagomål ökat. Anmälningarna följs upp och registreras på den holländska lagens 12 diskrimineringsgrunder. Anmälningarna gäller alla former av händelser på orten och är inte enbart kopplat till kommunal verksamhet. Exempel på anmälningar kan vara allt från att bli kallad homo i en park till att inte ha fått anställning på grund av kön. De poängterar att det är en stor skillnad på upplevd diskriminering och en faktisk diskriminering.

Klagomålen/ anmälningar som kommer in kan leda till

- Rådgivning
- Registrering
- Stöd i processen
- Medling
- Påverka kommunens policy

Kommunen arbetar i sin egen verksamhet med utbildning av medarbetare, lärande i skolorna, minoritetsgrupper, mm. Dagens sista föreläsning är över och vi har mycket att smälta och fundera över.

Stadsvandring – kultur för själen

Efter en kort paus så får vi möjlighet att gå stadsvandring i Haag. Nu har vårsolen och värmen kommit, vi fick möta våren! En entusiastisk guide följer oss genom staden och berättar många historiska och moderna berättelser för oss.

Vi kan gå utan jacka och njuta av både kultur, historia och solens värme. Klockan 19.30 är åter en intensiv arbetsdag till ända. Trötta och hungriga söker vi oss en restaurang för middag. Vi äter ute på ett torg, första middagen utomhus detta år.

Fredag den 12 maj

Idag regnar det i Haag, vi packar ihop och checkar ut. Ingen morgonpromenad.

Dagen börjar med gemensam reflektion från gårdagen. Ett väl så viktigt pass där vi kort får tillfälle att utbyta vilka intryck vi fått av organisationer vi mött, jämförelser med förhållanden i våra städer och tankar om och hur vi skulle kunna omsätta erfarenheter från dem i våra hemorter.

Efter förmiddagskaffet är det **Europarådets arbete** som är på agendan. Harald Bergman borgmästare i Middelburg och rapportör i Europarådet. Han tycker inte att det är han som borgmästare som ska avgöra om de är en MR stad, det ska omgivningen göra.

Social välfärd är flyttat från stat till kommunerna, och är nu ett stort ansvar. Alla medarbetare ska utgå från MR i sitt arbete. Det är viktigt att det inte bara sker på ett generellt plan utan även på ett individuellt plan. Det börjar med barnen, så han rekommenderar alla att starta arbetet där.

Europarådets arbete utgår från individens rättigheter och ska på så sätt bidra till fred, stabilitet och säkerhet i Europa. Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Europakonventionen är ett effektivt instrument för skyddet för mänskliga rättigheter.

Annika Timerman VNG är landets motsvarighet till SKL berättar om deras arbete. De har under 2017 fokus på MR som framgångsfaktor för att främja lokal demokrati.

VNG arbetar liksom SKL med

- Rådgivning för implementering
- Publikationer
- Goda exempel
- Plattform för mänskliga rättigheter
- Nätverk och kunskapsutbyte

Passet avslutas med intressanta diskussionsfrågor som bör besvaras i arbetet med att utveckla Mänskliga rättigheter.

Vi från Piteå startar hemresan strax före 12-tiden med tåg från Haag till Amsterdams flygplats. Vi har en lång resa, tre flygsträckor först till Köpenhamn, sen till Stockholm där vi väntar några timmar innan vi till sist flyger mot Luleå. Hemma vid 23.30. Ännu en lång arbetsdag på 15 timmar. Tre intensiva dagar på en givande läresa är till ända.

Nu ska vi smälta alla intryck och upplevelser, återrapportera till styrgruppen och sedan skriva en rapport till kommunstyrelsen på det uppdrag vi fått, finns förutsättningar för Piteå att utvecklas till en MR stad?